

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 343.31

В. С. БАТИРГАРЕЄВА,

*доктор юридичних наук, заступник директора з наукової роботи
Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України;*

Н. В. НЕТЕСА,

*кандидат юридичних наук, вчений секретар
Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України*

ЩОДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНО КАРАНИХ ФОРМ СЕПАРАТИЗМУ

Розглянуто найактуальнішу соціальну проблему сьогодення – явище сепаратизму. Розкрито зміст сепаратизму з позиції доктринальних надбань, положень міжнародного права й вітчизняного законодавства. Залежно від рівнів прояву сепаратизму надано його структуру та проаналізовано його форми з точки зору переслідуваної мети. На підставі цього проведено розмежування суміжних складів злочинів та відмежування кримінально караного сепаратизму від діянь, що не тягнуть кримінальної відповідальності.

Ключові слова: сепаратизм, форми сепаратизму, територіальна цілісність, територіальна недоторканність, насильницький спосіб.

За проблемою глобалізації світу й, зокрема, злочинності, часто не помічають процесів зворотного напрямку, які можна визначити як антиглобалізаційний напрямок руху історії суспільства; не бачать, що поряд із негативними, так би мовити, прямими наслідками процесу глобалізації виникають і певні деструкції, що є свідченням зворотних процесів – прагнення до локалізації окремих регіонів або частин світу. Наочним прикладом цього, поряд із тероризмом, націоналізмом, екстремізмом, є сепаратизм, який може виявлятися в найрізноманітніших діях: від пропагандистських акцій, діяльності політичних партій, громадських рухів, масових акцій, у тому числі референдумів, до терористичних актів.

Слід зазначити, що проблема визначення форм сепаратизму, що є кримінально караними за українським законодавством, до сьогодні не ставала предметом належної уваги науковців і лише фрагментарно розглядалася у виданнях учбового та коментаторського характеру. У зв'язку з цим метою цієї статті є встановлення змісту явища сепаратизму, визначення окремих його форм, за які передбачено кримінальну відповідальність за ст. 109 та 110 КК України, а також розмежування суміжних складів злочинів та відмежування

кримінально караного сепаратизму від діянь, що не тягнуть кримінальної відповідальності.

Термін «сепаратизм» вживається у низці нормативно-правових актів України. Зокрема, на сепаратизм зазначено у таких документах, як: 1) Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р., в якому наведено перелік загроз національним інтересам і національній безпеці України [1]; 2) Указ Президента України «Про Воєнну доктрину України» від 15 червня 2004 р. № 648/2004 (у тотожному контексті) [2]; 3) Указ Президента України «Про Доктрину інформаційної безпеки України» від 8 липня 2009 р. № 514/2009 [3]; 4) Концепція державної мовної політики, схвалена Указом Президента України від 15 лютого 2010 р. № 161/2010, в якій вживається словосполучення «малоросійський сепаратизм» [4] та ін. Серед документів останнього часу слід назвати постанову Верховної Ради України «Про запобігання проявам сепаратизму та іншим посяганням на основи національної безпеки України» від 22 лютого 2014 р., в якому постановлено категорично засудити прояви сепаратизму та будь-яких інших посягань на територіальну цілісність та недоторканність України [5].

Однак тлумачення терміна «сепаратизм» ані в указаних нормативно-правових актах, ані

у будь-яких інших, на жаль, не наводиться. Така ситуація змушує звертатися, по-перше, до нормотворчої практики міжнародної спільноти, по-друге, до доктринальних визначень цього поняття; по-третє, до законодавства окремих країн.

У теперішній час лише обмежена кількість міжнародних документів згадує про сепаратизм. Серед них насамперед слід виділити Шанхайську конвенцію про боротьбу з тероризмом, сепаратизмом та екстремізмом [6], прийняту 15 червня 2001 р. (ця Конвенція є багатосторонньою, підписана РФ, Казахстаном, Киргизстаном, Узбекистаном, Таджикистаном та КНР). У ст. 1 цієї Конвенції визначено, що сепаратизм – будь-яке діяння, спрямоване на порушення територіальної цілісності держави, у тому числі на відокремлення від неї її частини, або дезінтеграцію держави, вчинене насильницьким шляхом, а рівно планування і підготовка такого діяння, пособництво його вчиненню, підбурювання до нього, і що переслідується у кримінальному порядку у відповідності до національного законодавства Сторін.

Якщо звернути увагу на відмінки слів «порушення» і «дезінтеграція», вживаних у реченні, то стає зрозумілим, що насильницький спосіб поширюється як на «порушення територіальної цілісності...», так і на «дезінтеграцію держави». Отже, особливістю розуміння сепаратизму цим міжнародним документом є те, що сепаратизмом визнаються тільки насильницькі за своїм характером дії певної спрямованості. Це дозволяє зробити висновок, що обов'язковою ознакою сепаратизму на рівні міжнародного акта визнається насильницький спосіб його здійснення.

До того ж із наведеного вище визначення випливає, що двома формами сепаратизму є: а) порушення територіальної цілісності та б) дезінтеграція держави. Якщо з порушенням територіальної цілісності все більш-менш є зрозумілим, то термін дезінтеграція потребує пояснення. Отже, у цьому зв'язку уявляється необхідним мати чітке уявлення про те, що розуміється під дезінтеграцією держави. Правового визначення ані у наведеній Концепції, ані в інших документах подібного рівня немає. Звернення до літератури тлумачного характеру дає можливість зауважити про таке.

Дезінтеграція (від лат. de... – префікс, що означає відсутність, відміну, усунення чогонебудь, та integer – цілий) – розпад, подрібнення цілого на частини [7, с. 211]. Під дезінтеграцією у соціальному контексті (до якого,

й відноситься життєдіяльність будь-якого сучасного соціуму) розуміють насамперед процеси, що відбуваються в економіці країни і пов'язані із руйнуванням економічної структури суспільства (держави, регіону) [8]. На наш погляд, фактично широкий спектр дій, пов'язаних із функціонуванням економічного сектора суспільства, може підпадати під визначення дезінтеграції. До речі, деякі доктринальні джерела вважають сепаратизм вищою стадією процесу дезінтеграції, що нерідко відрізняється найбільшим динамізмом та активністю [9].

Проте, виходячи з аналізу тексту Шанхайської конвенції про боротьбу з тероризмом, сепаратизмом та екстремізмом, чітко зрозумілим є одне: у будь-якому випадку дезінтеграція має відбуватися у насильницький спосіб.

Необхідно відмітити і Спільну декларацію України та Азербайджанської Республіки від 3 червня 2004 р. У ній зазначено: «Сторони забезпечуватимуть подальше нарощування двостороннього та багатостороннього співробітництва в цілях протидії новим глобальним викликам і загрозам, насамперед міжнародному тероризму, агресивному сепаратизму, незаконному обігу наркотиків, транснаціональній організованій злочинності, торгівлі людьми і незаконній торгівлі зброєю» [10]. Це так само підкреслює, що сепаратистські дії можуть бути двох видів – ненасильницькі й насильницькі. Цілком зрозуміло, що агресивний сепаратизм – це дії насильницького характеру.

Аналіз доктринальної літератури дозволяє зробити висновок, що, не дивлячись на те, що термін «сепаратизм» відомий протягом достатньо тривалого часу, проблема його визначення на пострадянському просторі постала гостро лише у теперішній час. До цього ж часу у радянській літературі тлумачного характеру навіть не наводилося визначення сепаратизму (наприклад, він є відсутнім у Великій радянській енциклопедії, Великому тлумачному словнику, Юридичній енциклопедії тощо).

У самому загальному розумінні (вже за наших часів) визначення сепаратизму наводиться у Великому енциклопедичному словнику (2004): це прагнення до відокремлення, відособлення [11, с. 1085]. У Великому юридичному словнику (1997) зазначається, що сепаратизмом є прагнення до відокремлення, відособлення; рух за відокремлення частини держави і створення нового державного утворення або за надання частині країни автономії [12, с. 620]. В Українській юридичній енцикло-

педії (2003) під сепаратизмом розуміється рух, спрямований на відокремлення від держави частини її території та населення [13, с. 469].

Так само існує визначення й у світовій політологічній доктрині, в якій сепаратизм розглядається (окрім, власне, намагання до відокремлення) як рух, що націлений на відособлення частини держави шляхом підвищення ступеня самостійності цієї частини за незмінних державних кордонів, тобто на формування нового поля влади [14, с. 10].

Що стосується законодавства окремих країн, то зазначимо, що, наприклад, у грудні 2013 р. Державною Думою РФ схвалений законопроект «Про боротьбу із сепаратизмом», яким вводиться кримінальна відповідальність за пропаганду сепаратизму, у тому числі за публічне виявлення приязні до сепаратистських рухів або заперечення територіальної цілісності держави. Практика кримінального переслідування за сепаратизм існує й у КНР. Так, кримінальним законодавством встановлюється покарання у виді довічного ув'язнення тим особам, які вчинили дії, спрямовані на відокремлення будь-якої частини Народної Республіки Китай, із застосуванням сили або поєднані з учиненням тяжких злочинів, а так само з утягненням у військовий конфлікт [15].

Повертаючись до аналізу доволі фрагментарних визначень сепаратизму, що існують у вітчизняній та зарубіжній доктрині, можна зробити висновок про таке. Сепаратизм залежно від того, чи спрямований він на зміну зовнішніх фізичних меж території України, може бути зовнішнім (якщо відбувається зміна державних кордонів України) та внутрішнім (якщо той чи інший регіон залишається у складі держави). При цьому кожний з цих видів сепаратизму може проявлятися у кількох формах. Так, з урахуванням мети, яка переслідується, зовнішній сепаратизм має дві основні форми: 1) сепаратизм, метою якого є відокремлення від території певної держави й утворення нової незалежної держави; 2) сепаратизм, метою якого є відокремлення та приєднання до іншої держави. Що стосується внутрішнього сепаратизму, то він, будучи спрямованим на отримання більшої автономії зі збереженням регіону у складі держави, залежно від переслідуваної мети може полягати або у прагненні одержати більшу автономію у певній сфері життєдіяльності держави, зокрема в культурній, релігійній, етнічній, економічній (наприклад, в частині формування доходної та видаткової частини бюджету певного регіону),

політичній (прагнення до децентралізації влади) та інших сферах (так би мовити, нижня межа внутрішнього сепаратизму), або ж у прагненні утворити в межах зовнішніх кордонів державної території автономне утворення (верхня межа сепаратизму).

У Кримінальному кодексі України [16] термін «сепаратизм» не застосовується. Але з виснаведених підходів до тлумачення змісту цього поняття можна зробити припущення про те, що фактично він охоплюється більш широким терміносполученням «посягання на територіальну цілісність і недоторканність України», яке передбачене в ст. 110 КК України, або ж у ще ширшому значенні (так би мовити, у найширшому значенні) – терміносполученням «зміна чи повалення конституційного ладу», яке використовується під час опису ознак злочину, передбаченого ст. 109 КК України. Останнє пояснюється тим, що зміст конституційного ладу України становить достатньо широке коло цінностей, серед яких гарантовані Конституцією суспільний та державний лад, конституційний статус людини і громадянина, система безпосереднього народовладдя, організація державної влади й місцевого самоврядування, територіальний устрій, основи національної безпеки та інші найважливіші інститути конституційно-правових відносин в Україні. В числі цих цінностей особливу увагу привертає необхідність збереження територіальної цілісності, яка може виявитися об'єктом посягання під час сепаратистських дій, пов'язаних із прагненням до відокремлення частини території держави.

При цьому слід мати на увазі, що не всі форми прояву сепаратизму та не у всіх випадках підпадають під ознаки злочину, передбаченого ст. 109 КК України «Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади». Насамперед кримінально караними є форми зовнішнього сепаратизму, які передбачають відокремлення з метою: а) утворення нової незалежної держави; б) приєднання до іншої держави. Щодо внутрішнього сепаратизму, то тут слід зауважити, що об'єктивну сторону злочину, передбаченого ст. 109 КК, становлять лише ті з його форм, які пов'язані зі зміною передбаченого Конституцією України адміністративно-територіального устрою України, а саме: а) відокремлення з метою отримання статусу автономії у межах існуючої держави; б) вихід території зі складу однієї адміністра-

тивно-територіальної одиниці і приєднання до іншої. Випадки ж сепаратистських рухів з метою отримання більшої автономії в окремих сферах життєдіяльності, зокрема економічній, культурній, релігійній, етнічній тощо, на нашу думку, не можуть бути розцінені як посягання на конституційний лад України, а отже, й не становлять ознак складу злочину, передбаченого ст. 109 КК. Крім того, навіть указані вище прояви сепаратизму не є кримінально каранними, якщо вони не поєднані з насильницьким способом їх учинення, тобто із застосуванням фізичного насильства чи створенням загрози його застосування до представників державної влади, осіб, що виконують функцію її охорони, або осіб, що перешкоджають учиненню таких дій.

Що стосується посягання на територіальну цілісність і недоторканність України, відповідальність за яке передбачена у ст. 110 КК України, то тут треба враховувати принаймні кілька важливих аспектів.

По-перше, треба визначитися з тим, що є територією та державним кордоном України. У правовій науці територія держави (від лат. terra – земля) визначається як простір, на який поширюється суверенітет держави. Межі території України визначаються державним кордоном, яким згідно зі ст. 1 Закону України «Про державний кордон України» від 4 листопада 1991 р. є лінія і вертикальна поверхня, що проходить по цій лінії, які визначають межі території України – суші, вод, надр, повітряного простору [17]. Державний кордон України визначається рішеннями Верховної Ради України і міжнародними договорами України. З наведеного випливає, що межі території держави співпадають з її державним кордоном, а тому зміна державного кордону водночас означає й зміну меж території держави і навпаки. У зв'язку з цим вбачається, що конструюючи диспозицію ч. 1 ст. 110 КК за допомогою звороту «... дії, вчинені з метою зміни меж території або державного кордону України...», законодавець допустив порушення правил законодавчої техніки, у цьому разі – принципу мовної економії.

По-друге, виходячи зі змісту диспозиції ч. 1 ст. 110 КК України, в якій мета зміни меж території або державного кордону України передбачена як обов'язкова умова настання кримінальної відповідальності за вчинення передбачених у цій статті дій (в тому числі публічних закликів чи розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення таких дій), слід

констатувати, що кримінально каранними за цієї нормою є лише форми зовнішнього сепаратизму, які пов'язані з відокремленням певної території з метою: а) утворення нової незалежної держави і б) приєднання до іншої держави. Що стосується випадків, коли сепаратизм поєднаний із прагненням отримати більшу автономію регіонів у межах території країни (в тому числі і статусу автономної адміністративно-територіальної одиниці) або ж навіть із закликами на зміну державного устрою (наприклад, унітарної держави на федерацію) без намагання змінити зовнішні межі території чи державного кордону України, то вони не охоплюються диспозицією вказаної норми (за наявності всіх необхідних ознак такі дії можуть підпадати під склад злочину, передбаченого ст. 109 КК України, про що зазначалося вище). Отже, дії, вчинені з метою зміни меж території України на порушення порядку, встановленого Конституцією України, відповідальність за які передбачена ст. 110 КК України, є умисні дії, спрямовані на зменшення території України шляхом утворення на її території незалежної суверенної держави або на передачу частини території України під юрисдикцію іншої держави.

По-третє, умовами кримінальної відповідальності за ознаками ст. 110 КК України є також те, що вказані в диспозиції цієї статті дії мають бути вчинені на порушення порядку, встановленого Конституцією України. Це означає принаймні два моменти: 1) такий порядок має бути встановлений саме Конституцією України, а не будь-яким іншим нормативно-правовим актом; 2) не є кримінально каранними дії, якщо вони не супроводжувалися порушенням приписів Конституції України.

Відповідно до Основного Закону питання про зміну території України вирішуються виключно всеукраїнським референдумом, який може бути призначений тільки Верховною Радою України (ст. 73, п. 2 ст. 85 Конституції України [18]). Узгоджуються з цими конституційними приписами й положення Закону України «Про всеукраїнський референдум» [19], зокрема його ч. 1 ст. 18, згідно з якою всеукраїнський референдум про зміну території України являє собою форму прийняття громадянами України рішення щодо затвердження закону про ратифікацію міжнародного договору про зміну території України. Цей ратифікаційний референдум призначається виключно Верховною Радою України (ч. 4 ст. 14 вказаного Закону). Виходячи з цього, прикладами дій,

що підпадають під ознаки злочину, передбаченого ст. 110 КК України, можуть бути: ініціювання або призначення всеукраїнського референдуму з цього питання не Верховною Радою України, а іншим державним органом чи службовою особою, а також за народною ініціативою; призначення місцевого референдуму з цього питання; проголошення певної адміністративно-територіальної одиниці України суверенною державою тощо. При цьому для наявності складу злочину, передбаченого ст. 110 КК України, обов'язково, щоб передбачені в диспозиції цієї статті діяння вчинювалися ненасильницьким способом. Хоча, як зазначалося, у міжнародній практиці, де на відміну від України поняття сепаратизму отримало більш

менш чіткого нормативного визначення, він завжди пов'язується лише з насильницьким способом його вчинення, а отже, з позиції міжнародного досвіду аналогічні діяння, не поєднані з насильницьким способом їх вчинення, взагалі не можуть бути позначені терміном «сепаратизм».

Таким чином, проблема визначення форм кримінально караного сепаратизму потребує подальшої наукової розробки на предмет вироблення чітких критеріїв розмежування суміжних складів злочинів та відмежування злочинних діянь від тих, що не є злочинами, а також відповідне цьому вдосконалення приписів закону про кримінальну відповідальність.

Список використаних джерел

1. Про основи національної безпеки України : закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.
2. Про Военну доктрину України : указ Президента України від 15 черв. 2004 р. № 648/2004 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 30. – Ст. 2005.
3. Про Доктрину інформаційної безпеки України : указ Президента України від 8 лип. 2009 р. № 514/2009 // Офіційний вісник Президента України. – 2009. – № 20. – Ст. 677.
4. Про Концепцію державної мовної політики : указ Президента України від 15 лют. 2010 р. № 161/2010 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 13. – Ст. 601.
5. Про запобігання проявам сепаратизму та іншим посяганням на основи національної безпеки України : постанова Верховної Ради України від 22 лют. 2014 р. № 756-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 16. – Ст. 479.
6. Шанхайская конвенция о борьбе с терроризмом, сепаратизмом и экстремизмом : от 15 июня 2001 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.conventions.ru/view_base.php?id=1070.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ ; Ірпінь : Перун, 2003. – 1440 с.
8. Дезинтеграция [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Дезинтеграция>.
9. Международное право : учебник / отв. ред.: Колосов Ю. М., Кузнецов В. И. – М. : Междунар. отношения, 1996. – 608 с.
10. Спільна декларація України та Азербайджанської Республіки : від 3 черв. 2004 р. // Офіційний вісник України. – 2009. – № 56. – Ст. 1976.
11. Большой энциклопедический словарь / гл. ред. А. М. Прохоров. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Большая Рос. энцикл. ; СПб. : Норинт, 2004. – 1456 с.
12. Большой юридический словарь / под ред. А. Я. Сухарева, В. Д. Зорькина, В. Е. Крутских. – М. : Инфра-М, 1997. – 790 с.
13. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – Київ : Укр. енцикл., 2003. – Т. 5 : П–С. – 736 с.
14. Попов Ф. А. География сепаратизма в современном мире : автореф. дис. ... канд. геогр. наук : 25.00.24 / Попов Фёдор Аркадьевич. – М., 2010. – 24 с.
15. Уголовный кодекс Китайской Народной Республики / под ред. А. И. Коробеева, пер. с кит. Д. В. Вичикова. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2001. – 303 с.
16. Кримінальний кодекс України : закон України від 5 квіт. 2004 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
17. Про державний кордон України : закон України від 4 листоп. 1991 р. № 1777-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 2. – Ст. 5.
18. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
19. Про всеукраїнський референдум : закон України від 6 листоп. 2012 р. № 5475-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 44–45. – Ст. 634.

Надійшла до редколегії 08.04.2014

БАТИРГАРЕЕВА В. С., НЕТЕСА Н. В. К ПРОБЛЕМЕ ОПРЕДЕЛЕНИЯ УГОЛОВНО НАКАЗУЕМЫХ ФОРМ СЕПАРАТИЗМА

Рассмотрена наиболее актуальная социальная проблема современности – явление сепаратизма. Раскрыто содержание сепаратизма с позиции доктринальных достижений, положений международного права и отечественного законодательства. В зависимости от уровней проявления сепаратизма дана его структура, а также проанализированы формы сепаратизма с точки зрения преследуемой цели. На основании этого проведено разграничение смежных составов преступлений и отграничение уголовно наказуемого сепаратизма от деяний, не влекущих уголовную ответственность.

Ключевые слова: сепаратизм, формы сепаратизма, территориальная целостность, территориальная неприкосновенность, насильственный способ.

BATYRGAREIEVA V. S., NETESA N. V. ON THE PROBLEM OF DEFINING CRIMINALLY LIABLE SEPARATISM FORMS

The article is devoted to the most significant social problem – the phenomenon of separatism. The essence of separatism is revealed considering the doctrinal achievements, the statements of international law and national legislation. The separatism structure is outlined by the degrees of its expression and the forms of separatism have been analyzed according to the pursued aim. It has been stated that separatism can appear as external (in case of changing Ukrainian state border) or internal one (if the region stays within the state). As well it has been determined that considering the pursued aim, external separatism can be directed on creating a new independent state or joining another country. Internal separatism is a pursuit of receiving larger autonomy in a certain sphere (cultural, religious, ethnic, economical etc.) or establishing an autonomous entity within the boundaries of the national territory. On this basis similar corpora delictorum, foreseen by Articles 109 and 110 of the Criminal Code, have been distinguished and criminally liable separatism has been delimited from non-criminal acts. It has been proved that all the forms of external separatism and internal separatism forms, connected with changing Ukrainian administrative-territorial structure meet the elements of offence under the Art. 110 of the Criminal Code. Wherein, the essential condition of criminal responsibility under the Art. 109 of the Criminal Code is the violent method of crime commitment. The aim of changing the territory boundaries or the state border of Ukraine is an essential element of crime, foreseen by Art. 110 of the Criminal Code, so that only the external separatism forms are criminally liable under this legal norm.

Keywords: separatism, forms of separatism, territorial integrity, territorial inviolability, violent method.

УДК [343.13:344.2](477)

А. А. БАБИЧ,

здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, УЧИНЕНИХ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Розглянуто проблемні питання, які виникають на початковій стадії досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у Збройних силах України. Обґрунтовано необхідність внесення змін у чинний Кримінальний процесуальний кодекс у зв'язку зі специфікою військової служби.

Ключові слова: досудове розслідування, Збройні сили України, початок, кримінальне провадження, військовослужбовець, Єдиний реєстр досудових розслідувань, повідомлення.

З прийняттям нового КПК України відбулися суттєві зміни у досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень. Зміни актуальні і в контексті процесуального порядку початку досудового розслідування кримінальних пра-

випорушень у Збройних силах України із їх специфічними рисами військової служби. Як слушно зазначає Є. І. Григоренко, військова служба, її характер, підвищена небезпека для життя осіб, що її проходять, додаткові